

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

БРИЗГАЛОВА АЛЬОНА ІГОРІВНА

УДК 342.9:35.078.18

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ
СУДОВОГО РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
Ладиченко Віктор Валерійович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
завідувач кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук
Кайдашев Роман Петрович,
Вищий адміністративний суд України,
помічник Голови суду

кандидат юридичних наук, професор
Демський Едуард Францович,
Академія праці, соціальних відносин і туризму,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права

Захист відбудеться «18» вересня 2017 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано «   » серпня 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гафурова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Значним кроком, що наближає Українську державу до рівня міжнародних правових принципів та стандартів забезпечення прав та свобод людини і громадянина стали результати законотворчої діяльності, пов'язаної із реформою судової системи та євроінтеграційними процесами. Вони знайшли свій вираз у змінах норм Конституції України, які регулюють найважливіші суспільні відносини, що виникають при здійсненні правосуддя, включених Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 року. Ці зміни були в подальшому конкретизовані у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року та у галузевих національних кодексах. Такі зрушення торкнулися регламентації відносин, що виникають між державою або її компетентними органами чи уповноваженими особами та громадянами. Саме їх регулювання є завданням адміністративної юстиції, яка серед інших правових інститутів наділена правом розгляду в адміністративних судах публічно-правових спорів, результатом яких стають судові рішення.

Нормативно-правова основа адміністративної юстиції орієнтує судову владу в галузі публічно-правових відносин виконувати всі притаманні їй функції. До таких функцій, що останнім часом набувають актуального значення, можна віднести функцію судового управління та забезпечення функціонування судів та діяльності суддів. Розроблення механізмів реалізації таких функцій, безумовно, потребує спільних зусиль як представників органів судової влади, так і науковців.

До сфери наукових пошуків юридичної природи судового рішення, законодавчої регламентації його сутності, формального виразу та наслідків, а також процесів підготовки і прийняття такого рішення входять і проблемні питання забезпечення прийняття рішень в адміністративному судочинстві. Науковці, представники судового корпусу, провідні фахівці в галузі права приділяють увагу дослідженню шляхів удосконалення адміністративного судочинства України в цілому та заходам забезпечення прийняття судових рішень правового, управлінського, інформаційного, матеріально-технічного характеру зокрема.

В процесі інтеграції знань різних сфер суспільного життя формуються нові напрями, творче використання яких відкриває широкі можливості для подальшої оптимізації та підвищення ефективності наукового пошуку шляхів прогресивного розвитку адміністративного судочинства.

Обрана тема дослідження охоплює широке коло питань, які так чи інакше пов'язані з вивченням історичних та теоретико-правових проблем судових рішень та їх прийняття, висвітленням їх у наукових розробках фахівців різних процесуальних галузей, визначенням понять «прийняття рішень» та «забезпечення прийняття рішень» у науці управління, а також з напрацюваннями представників адміністративно-процесуальної науки.

Таким чином, традиційні процесуальні питання прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві (їх зміст, форма, суб'єкти, що

уповноважені їх приймати тощо) повинні розглядатися у сукупності та у сполученні з науковими теоріями прийняття та інформаційного забезпечення прийняття рішень, а також, з урахуванням можливостей державного механізму в інших видах забезпечення прийняття судових рішень при здійсненні адміністративного судочинства.

Теоретичні та прикладні дослідження призвели до появи у наукових працях багатьох фахівців значного обсягу інформації та розроблень, що стосуються теми дослідження. Його науково-теоретичним підґрунтям стали роботи українських та зарубіжних фахівців у галузі історії та теорії права, конституційного права, адміністративного права та адміністративного процесуального права, кримінального процесуального, цивільного процесуального та господарського процесуального права і теорії державного управління, зокрема: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексеєва, О. Ф. Андрійко, А. В. Андрушка, І. В. Арістової, І. А. Балюк, О. М. Бандурки, В. М. Бевзенка, В. Е. Бігуна, Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, І. П. Голосніченка, Ю. М. Грошевого, Е. Ф. Демського, Є. В. Додіна, А. Я. Дубинського, Р. П. Кайдашева, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, І. Б. Коліушка, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, В. В. Копейчікова, О. Р. Куйбіди, В. М. Кравчука, О. В. Кузьменко, В. І. Курила, В. В. Ладиченка, В. Т. Маляренка, В. М. Марчука, М. М. Міхеєнка, Т. А. Остапенко, О. М. Пасенюка, В. Г. Перепелюка, А. В. Руденка, О. П. Рябченко, О. П. Світличного, В. І. Тертишнікова, М. М. Тищенко, О. Д. Тихомирова, Ю. С. Шемшученка, В. К. Шкарупи, М. Й. Штефана та ін.

Проте, на сьогодні відсутні комплексні наукові дослідження організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві. Така недостатня науково-теоретична розробленість цієї проблеми, а також виникнення у зв'язку із суттєвими змінами у законодавстві, що регулює судоустрій та функціонування адміністративної юстиції, потреби в адаптації до оновлених норм-регуляторів процесу правозастосування та необхідність висвітлення нових напрямів вивчення системи заходів забезпечення прийняття рішень, які ухвалюються адміністративними судами України, зумовила актуальність розроблення проблеми та спонукала автора до системного наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах тематики науково-дослідної роботи юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Механізм державної влади в правовій державі» (номер державної реєстрації 0115U006024).

Мета та завдання дослідження. Метою роботи було розкриття сутності організаційно-правових заходів забезпечення прийняття рішень в адміністративному судочинстві України, їх систематизація, визначення кола суб'єктів прийняття рішень, та встановлення в результаті дослідження оптимального використання цих заходів при вирішенні публічно-правових спорів.

Вказана мета зумовила постановку наступних завдань:

- дослідити історію виникнення, генезу та сучасний стан органів держави, які повинні реалізовувати норми, що мають на меті регулювання суспільних відносин між державою та громадянами;
- показати сутність і юридичну природу судових рішень та визначити суб'єктів їх прийняття в процесі розгляду і вирішення публічно-правових спорів в Україні та в інших державах;
- охарактеризувати види судових рішень в адміністративному судочинстві України та навести критерії їх класифікації;
- з'ясувати об'єктивні та суб'єктивні складові прийняття рішення судьями адміністративних судів та висвітлити управлінські аспекти процесу прийняття судового рішення;
- розкрити теоретичний та термінологічний зміст поняття «прийняття судового рішення» та його особливості при здійсненні адміністративного судочинства;
- надати визначення поняттю «забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві»;
- визначити сутність заходу забезпечення прийняття рішень при вирішенні публічно-правових спорів та систематизувати ці заходи;
- здійснити аналіз основних видів забезпечувальних заходів, що застосовуються при прийнятті судових рішень судьями адміністративних судів України;
- встановити взаємозв'язок та відмінності між заходами забезпечення прийняття судових рішень у вітчизняному та закордонному адміністративному судочинстві;
- з'ясувати та висвітлити шляхи вдосконалення системи організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень, що приймаються у сфері адміністративного судочинства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в зв'язку із забезпеченням прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві України.

Предметом дослідження є організаційно-правові заходи забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загально-наукових законів та категорій теорії пізнання, а також, зумовлених специфікою мети і завдань дослідження, спеціально-наукових методів: історичного, системно-структурного, логіко-семантичного, порівняльно-правового, структурно-функціонального, формально-юридичного та ін.

Провідне місце належить загально-науковому діалектичному методу пізнання, застосування якого, відносно організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві, дозволило розглянути групу законодавчих та підзаконних нормативів і складові відповідного механізму їх реалізації, а також виявити прогалини та недоліки у

системі заходів забезпечення прийняття судових рішень, визначити способи їх усунення та знайти шляхи її удосконалення (підрозділи 1.1; 1.3; 2.1).

Історичний метод надав можливість здійснити аналіз генези та розвитку інституту судових рішень як міжгалузевого рівня, так і окремо в галузі публічного права на різних етапах розвитку суспільства та держави (підрозділи 1.1; 3.1).

Завдяки системно-структурному методу було встановлено критерії систематизації та визначено елементи, що утворили систему заходів забезпечення прийняття судових рішень, а також систематизовані засади нормативно-правового регулювання прийняття рішень адміністративними судами (підрозділи 2.1; 2.2). За допомогою логіко-семантичного методу, який було використано під час дослідження точок зору окремих вчених, здійснено дослідження аналітичних матеріалів та визначено понятійний апарат (підрозділи 1.1; 1.2; 2.1; 2.2).

Порівняльно-правовий метод застосовувався впродовж майже всієї роботи над дисертацією з метою більш яскравого висвітлення історії розвитку та сучасного стану національної юстиції за допомогою відомостей про її зарубіжні аналоги та реалізації євроінтеграційних прагнень України (підрозділи 1.1; 2.2; 2.3; 3.2). Так само як і попередній, при дослідженні застосовувався формально-юридичний метод, який дозволив постійно аналізувати норми національного та міжнародного права, що призначені регулювати відносини, які супроводжують створення та функціонування системи організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень у публічно-правовій сфері (підрозділи 2.2; 2.3; 3.1).

Емпіричну базу дослідження становлять офіційні статистичні і аналітичні узагальнення Державної судової адміністрації України, Верховного суду України, Вищого адміністративного суду України, довідкові видання, статистичні матеріали та проведені опитування суддів адміністративних судів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вперше у вітчизняній юридичній науці проведено системне дослідження проблематики організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві. У результаті проведеного дослідження здобувачем сформульовано висновки, рекомендації і пропозиції, які відповідають вимогам наукової новизни, зокрема:

вперше:

– запропоновано визначення поняття «забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві» як вжиття адміністративним судом чи його суддею всього передбаченого законом комплексу дій та засобів, які дозволяють прийняти справедливе та неупереджене рішення по конкретному публічно-правовому спору, гарантують дотримання прав і свобод учасників та створюють можливості реального виконання такого судового рішення;

– надано визначення поняття «захід забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві» як спосіб, прийом чи засіб впливу, що спрямований на реалізацію закріплених в нормативно-правовій формі принципів та правил поведінки учасників адміністративно-процесуальної

діяльності і має на меті забезпечення виконання вимог законодавця і суспільства до судових рішень при здійсненні адміністративного судочинства; а також визначено поняття «заходи забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві» як системи способів, прийомів чи засобів впливу, застосування яких спрямовано на вирішення публічно-правового спору;
удосконалено:

– термінологічний апарат теорії адміністративного процесуального права шляхом надання дефініції «прийняття судового рішення при здійсненні адміністративного судочинства» як процесу творчої розумової діяльності суддів, спрямованого на законний, справедливий та своєчасний розгляд публічно-правових спорів, а також на виконання інших, визначених у чинному законодавстві завдань адміністративного судочинства, логічним результатом якого може бути різне за своїм значенням судове рішення, викладене у передбачених законом процесуальних формах (від «акту правосуддя», «персоніфікованого акту» і до запису в журналі судового засідання);

– систему чинників, що обумовлюють прийняття рішення суддею шляхом віднесення до неї структури адміністративно-процесуальної діяльності судді, до якої входять: зовнішні (адміністративно-процесуальна норма, комплекс адміністративно-процесуальних дій, нормативні вимоги, що ставляться до судового рішення) та внутрішні (мотивація, означена мета, здатність судді приймати рішення та інші особистісні якості судді) фактори впливу. Саме перша (зовнішня) група таких факторів повинна забезпечувати вимогу про «законність» судового рішення, а друга (внутрішня) група відноситься до «обґрунтованості»;

– класифікацію судових рішень в адміністративному судочинстві за рахунок виокремлення таких їх груп, як: основні – такі, якими на підставі всієї сукупності матеріалів справи та іншої доказової інформації вирішуються вимоги адміністративного позову в цілому або приймаються рішення, що завершують у відповідній процедурній формі «Підготовче провадження» і «Судовий розгляд справи» та допоміжні – такі, що спрямовані на вжиття заходів забезпечення адміністративного позову, на проведення огляду доказів на місці, на зберігання речових доказів тощо; початкові судові рішення – про відкриття або про відмову у відкритті провадження у справі; рішення, що прийняті в ході судового розгляду адміністративної справи (наприклад, про призначення експертизи) та кінцеві (підсумкові) рішення – задоволення чи відмова в задоволенні позовних вимог та деяких інших;

– систему заходів забезпечення прийняття судових рішень шляхом прийняття за основу систематизації ознаки «обов'язковості застосування» таких заходів. Означена система включає: заходи, що є обов'язковими для їх застосування та виконання всіма суб'єктами, які мають владні повноваження, в тому числі і в адміністративному процесі; заходи забезпечення прийняття рішень судьями адміністративних судів, що можуть застосовуватися в залежності від низки додаткових обставин, від певних ситуацій, що складаються при вирішенні публічно-правових спорів, а також у зв'язку з наявністю великої кількості факторів, які формують та дають можливість

суддям реалізовувати світогляд, досвід та власний розсуд і є більш притаманними розгляду конкретних адміністративних справ;

дістали подальшого розвитку:

– наукова дискусія щодо правової природи та розуміння змісту термінів «прийняття судового рішення» та «ухвалення судового рішення», оскільки вони є дуже близькими, однак «ухвалення» є більш притаманним лексиці судочинства, а «прийняття» – застосовується і в управлінській, і в судочинній діяльності, а також у буденному спілкуванні та взагалі є більш вживаним;

– законодавче закріплення регулювання функціонування системи організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві України в аспекті інтеграції до норм міжнародного права та європейської адміністративної юстиції;

– концепція створення єдиної електронної інформаційної бази документообміну між адміністративними судами та державними органами і установами, рішення яких можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства. Реалізація даної концепції у вигляді функціонування означеної інформаційної бази повинна позитивно вплинути на дотримання процесуальних строків в адміністративних провадженнях та мінімізувати існуючі бюрократичні прояви;

– пропозиції внесення змін до КАС України з метою підвищення ефективності національного законодавства та досягнення прозорості процедури прийняття судових рішень колегією суддів шляхом відображення у прийнятому судовому рішенні індивідуального ставлення до нього кожного судді-члена колегії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використаними:

– у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути базою для подальшого розроблення проблем забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві України;

– у правотворчій діяльності – з метою вдосконалення чинного законодавства України, зокрема Кодексу адміністративного судочинства України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та підзаконних нормативних актів, що стосуються діяльності адміністративних судів;

– у правозастосовній діяльності – під час розгляду адміністративних справ та в процесі прийняття судових рішень суддями при здійсненні адміністративного судочинства (довідка про впровадження у діяльність Дарницького районного суду м. Києва);

– у навчальному процесі – при проведенні занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Розгляд судами адміністративних справ», «Судове право», а також при підготовці підручників, навчальних посібників та інших навчально-методичних матеріалів з зазначених дисциплін (акт впровадження Національного університету біоресурсів і природокористування України).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем особисто і становить самостійну розробку з обраної теми. Основні положення, висновки та пропозиції, які визначають наукову новизну та виносяться на захист, сформульовано і обґрунтовано здобувачем особисто.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного університету біоресурсів та природокористування України. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції «Верховенство права та правова держава» (м. Ужгород, 2015 р.) та V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку національного законодавства» (м. Київ, 2016 р.).

Публікації. Основні висновки і пропозиції дисертації знайшли відображення у 7 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави та 2 тези наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 197 сторінок. Список використаних джерел налічує 270 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертаційного дослідження обґрунтовується актуальність теми, розкривається стан теоретико-методологічного розроблення проблематики організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві, обумовлюється зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначається мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, характеризується його методологічна, теоретико-правова, емпірична та нормативна база, наукова новизна, практичне значення одержаних результатів, викладено відомості про апробацію результатів дослідження і публікації.

Розділ 1 **«Прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві»** складається з трьох підрозділів, в яких здійснено аналіз поняття судового рішення в історичному (від держави та права стародавнього світу до сучасних правових систем та судочинства зарубіжних країн і нашої держави), термінологічному (енциклопедичні та словникові значення словосполучення «судові рішення») та в теоретико-правовому аспектах, а також його сучасне розуміння в адміністративному судочинстві України, яке набрало додаткового значення після прийняття КАС України і виникнення самостійної галузі в національній системі права.

У підрозділі 1.1 **«Поняття та юридична природа судового рішення (історичний, термінологічний та теоретичний аспекти)»** досліджено історичний аспект регулювання суспільно-правових відносин, що носять

публічно-правовий характер від його виникнення до сучасного стану в Україні та деяких зарубіжних державах. При цьому, особливу увагу приділено аналізу змісту та форм судових рішень, які стають результатом регулювання означених суспільно-правових відносин.

Рішення слід розглядати як продукт усвідомленої діяльності людей, а судові рішення, майже завжди, є результатом діяльності спеціальних суб'єктів – суддів. Виключення можуть складати випадки, коли судові рішення приймаються в Україні судом присяжних, які є членами колегії, але не мають статусу професійного судді та в інших країнах (наприклад, у Федеративній Республіці Німеччини, де у колегіальному складі суду можуть приймати рішення «непрофесійні» судді).

Словосполучення «судове рішення» (в тому числі і в адміністративному судочинстві) вважаємо можливим розуміти як правозастосовний акт реалізації судової влади, констатацію та затвердження судом наявності чи відсутності правовідносин між сторонами та учасниками провадження у вигляді процесуального документу, в якому, відповідно до встановлених законом процедурних вимог, формулюється зміст спору про права чи правового спору та спосіб виконання акту судової влади.

У підрозділі 1.2 *«Види судових рішень та юрисдикція суб'єктів, що їх приймають при здійсненні адміністративного судочинства»* для зручності подальшого розгляду означених питань на базі аналізу законодавчих, нормативних та теоретико-правових положень конкретизовано поняття адміністративного судочинства. Це, у свою чергу, підвищило ефективність визначення судових рішень в адміністративному судочинстві України, сприяло встановленню їх видів, розробленню критеріїв та побудові класифікації рішень суддів, що здійснюють адміністративне судочинство. При цьому, в площині всієї системи права, судові рішення, що існують в адміністративному судочинстві, відокремлюються від рішень, що приймаються суддями в інших процесуальних галузях права, а у площині адміністративного процесу – відрізняються від забезпечувальних рішень, які можуть прийматися суддями при вирішенні публічно-правових спорів.

Визначаються суб'єкти прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві і окреслено коло їх прав та обов'язків саме стосовно прийняття вказаних рішень. Розглядаються законодавчі вимоги до складу суду при вирішенні адміністративних справ, фактори, що визначають процедуру одноособового або колегіального розгляду, аналізуються результати вивчення праць науковців з означених питань.

Таким чином, на підставі дослідження законодавчих та науково-теоретичних положень, стверджується, що адміністративне судочинство – це діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ, а уточнення, доповнення, поглиблення характеристик цієї діяльності може залежати від рівня деталізації, систематизації, специфікації, конкретизації та інших заходів удосконалення пізнання вказаної діяльності як явища у відповідності до правових норм та з урахуванням положень теорії права.

У підрозділі 1.3 *«Характеристика прийняття судового рішення при вирішенні публічно-правових спорів в межах адміністративної юстиції»* встановлено, що виходячи з законодавчих норм, положень Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України, яка присвячена цьому питанню, а також науково-теоретичних джерел, – прийняттям судового рішення є система цілеспрямованих дій судді адміністративного суду, наслідком яких буде підготовка та створення матеріалізованої форми результатів інтелектуальної діяльності судді з вирішення конкретного публічно-правового конфлікту.

Доводиться, що важливою складовою прийняття судового рішення є розумова діяльність судді як різновид пізнання людиною або групою осіб оточуючої дійсності. Його методологічною основою є теорія пізнання (гносеологія), яка досліджує найбільш загальні закономірності пізнавальної діяльності, а відповідно, її положення, стосовно відображення об'єктивної істини у свідомості людей, є визначальними та можуть застосовуватися не тільки для пізнання загальних закономірностей розвитку природи та суспільства, а й для дослідження окремих сукупностей обов'язкових правил поведінки, в тому числі і у сфері здійснення адміністративного судочинства. Державний примус має місце і в адміністративному судочинстві. Він реалізується адміністративним судом у ході провадження в адміністративній справі та покликаний забезпечувати стан захищеності прав учасників процесу, а також гарантувати належний порядок здійснення правосуддя і досягнення цілей адміністративного судочинства.

Встановлено, що матеріальними елементами чи складовими прийняття судового рішення, частіше за все будуть: правовий (персоніфікований) акт, процесуальний документ, акт правосуддя, юридичний факт, з яким пов'язується виникнення, зміна або припинення правовідносин, встановлення об'єктивної істини у спірних публічно-правових відносинах, акт застосування, який опосередковує засоби реалізації норм матеріального права при вирішенні публічно-правових спорів, процесуальний документ, в якому відображається інформація про процедуру захисту прав, свобод та інтересів учасників цих відносин.

Розділ 2 «Забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві» складається з трьох підрозділів. В ньому визначаються критерії та систематизуються на їх підставі організаційно-правові заходи забезпечення прийняття судових рішень. Це зумовило необхідність надати авторське визначення таких заходів на підставі загально-теоретичних понять «забезпечення», «система», «заходи» та «система заходів» з метою подальшого їх використання при комплексному дослідженні у правовому та управлінському аспектах системи організаційно-правових заходів забезпечення підготовки та прийняття судових рішень суддями адміністративних судів України.

У підрозділі 2.1 *«Система заходів забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві України»* аналізуються поняття «забезпечення», «заходи забезпечення» та «система заходів забезпечення» прийняття судових рішень у термінологічному аспекті і робиться висновок, що

за своїм сенсом всі ці визначення в більшій чи меншій мірі стосуються забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві, під яким, зазвичай, розуміють вжиття адміністративним судом чи його суддею всього передбаченого законом комплексу дій та засобів, які дозволяють прийняти справедливе та неупереджене рішення по конкретному публічно-правовому спору, гарантують дотримання прав і свобод учасників та створюють можливості реального виконання такого судового рішення. Ці поняття розглядаються з урахуванням їх специфіки в інших галузях права.

Результати зробленої спроби систематизувати організаційно-правові заходи забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві на підставі раніше здійсненого аналізу законодавства, теоретичних правових джерел та праць юристів, що спеціалізуються в різних галузях процесуального права і, в першу чергу, юристів-адміністративістів, дають змогу констатувати, що така систематизація утворюється з урахуванням факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру, в тому числі соціальних, ідеологічних, правових, соціально-психологічних, особистісних та ін.

Для визначення елементів систем заходів забезпечення прийняття судових рішень та для їх розташування в межах вказаних систем, використовуються різні критерії, які детально аналізуються.

У підрозділ 2.2 *«Нормативно-правове регулювання прийняття судового рішення як основна складова системи заходів забезпечення їх прийняття»* визначено, що нормативно-правове регулювання будь-якої діяльності (в тому числі прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві та забезпечення прийняття таких рішень) можна розглядати і як систему законодавчих актів (правових засад), і як систему дій, що спрямовані на виконання вимог вказаних правових засад.

В цій частині дослідження зосереджено увагу саме на висвітленні нормативно-правової бази діяльності адміністративних суддів при прийнятті ними рішень.

Встановлення у конституційних нормах принципів законності, рівності всіх учасників судового процесу, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості та ін., підтверджує необхідність урахування зазначених вимог при прийнятті судових рішень та дає можливість віднести їх і до системи заходів забезпечення прийняття судових рішень в цілому, і до такої системи при здійсненні адміністративного судочинства зокрема.

Систематизуючи норми за обсягом правового впливу, до «загальних» віднесено такі, що розповсюджуються на процес здійснення судочинства в цілому, а «спеціальні» визначаються як такі, що є формою зовнішнього виразу загальнообов'язкових правил поведінки при прийнятті судових рішень, які спрямовані на вирішення конкретних завдань і ситуацій та при забезпеченні прийняття таких рішень суддями.

Встановлено, що нормативно-правове регулювання прийняття судових рішень, як основна складова системи заходів забезпечення їх прийняття,

включає до себе норми Конституції, Законів України та норми міжнародного законодавства.

У підрозділі 2.3 *«Характеристика інших заходів забезпечення прийняття судового рішення»* до другої їх групи, яка включена у систему заходів забезпечення прийняття судового рішення, було віднесено міри інформаційного, матеріально-технічного та процедурно-управлінського забезпечення прийняття судових рішень.

Під інформаційним забезпеченням у науці державного управління розуміють інформацію, що є необхідною для управління процесами на вищих соціальних рівнях (в тому числі і на рівні реалізації судової влади і здійснення судочинства), яка міститься у різних інформаційних джерелах, а також створення стабільних інформаційних умов функціонування всіх ланок державної системи. У процесі прийняття судових рішень безумовно присутнє їх інформаційне забезпечення і воно охоплюється такими інформаційними відносинами, що складаються в ході здійснення цієї діяльності.

Враховуючи результати аналізу нормативно-правового регулювання забезпечення процесу прийняття рішень в адміністративному судочинстві у якості правових засад визначаються принципові основи Конституції України, Закону України *«Про судоустрій і статус суддів»*, КАС України, де законодавчо закріплено базові положення матеріального, фінансового, технічного та іншого забезпечення функціонування судової системи в цілому і конкретно адміністративних судів.

Зазначається, що на характеристику управлінських заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві можуть впливати різні фактори їх формування і до найбільш значущих з них можна віднести: ступінь ризику; час, який у відповідності до процедурних норм відводиться для прийняття судового рішення при розгляді адміністративних справ; специфіка справи та суб'єктивний вплив – статус учасників, резонансність справи, втручання представників владних структур та інші подібні фактори.

Розділ 3 «Аналіз сучасної національної та зарубіжної практики забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві» складається з двох підрозділів, в яких в порівняльному аспекті досліджується система заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративній юстиції зарубіжних країн та в національному адміністративному судочинстві. Здійснений аналіз особливостей та характерних рис функціонування різних систем судових і квазісудових органів європейських держав, дав змогу зробити висновки, які разом з результатами досліджень першого та другого розділів дисертації, дозволили визначити шляхи удосконалення системи забезпечувальних заходів діяльності, що стала предметом дослідження.

Підрозділ 3.1 *«Особливості забезпечення прийняття судового рішення у публічних справах в зарубіжних країнах»* містить положення про те, що при дослідженні утворення систем та видів організації адміністративної юстиції (як національної, так і зарубіжної), існуючі типи (англосаксонська, романо-германська, змішана) визначаються на основі такого критерію, як спосіб

забезпечення правового захисту громадян (а інколи і юридичних осіб) у сфері публічних правовідносин, а створення окремої спеціалізованої гілки адміністративних судів або спеціалізованих адміністративних палат у структурі загальних судів чи інших спеціальних органів судової або виконавчої влади – це вже засоби досягнення основної мети – справедливого вирішення публічно-правових спорів.

Крім того, у самих системах (англосаксонській, романо-германській) сформувалися різні моделі адміністративної юстиції, які мають відмінності, що обумовлюються, головним чином, статусом і місцем адміністративної юстиції в системі розподілу влади держави. У романо-германській системі виділяється, насамперед, французька і німецька, а в англосаксонській системі – британська та американська моделі. Таке різноманіття призводить до виникнення різних варіантів поведінки суддів при здійсненні адміністративного судочинства і, хоча рішення по публічно-правовим спорам приймаються виключно в межах чинного національного законодавства, системи заходів забезпечення прийняття таких рішень у різних моделях адміністративної юстиції можуть різнитися, а на існування деяких заходів забезпечення можуть впливати чинники, пов'язані з національними, релігійними, правовими, соціальними, традиційними та іншими особливостями.

Порівнюючи вказані моделі з системою адміністративних судів України слід відзначити, що при її побудові враховувався досвід організації та діяльності судів адміністративної юстиції Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини, як держав, що найбільш близькі Україні по розумінню правових норм, структурі права, а також по системі і формам його джерел.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи вдосконалення заходів забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві»* встановлено, що недосконалість нормативно-правових актів, які регулюють питання організаційно-правового, інформаційного, матеріально-технічного, фінансового, процедурного забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві, а також існуюча недостатня розробленість і нормативна закріпленість статусу суддів під кутом зору прийняття ними рішень при розгляді публічно-правових спорів, обумовлюють необхідність подальшого вдосконалення функціонування судової влади.

Таким чином, можна стверджувати, що необхідність вдосконалення організаційно-правових засад, як і всієї системи заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративній юстиції України (в цій системі організаційно-правові засади є важливим елементом) на сьогодні не викликає сумнівів ні у суб'єктів права законодавчої ініціативи, ні у суб'єктів застосування забезпечувальних заходів.

Основні варіанти позитивного реформування системи заходів забезпечення прийняття судових рішень розкриваються відповідно до таких її елементів, як нормативно-правове регулювання прийняття судового рішення та інші заходи забезпечення прийняття судового рішення (включаючи інформаційні, матеріально-технічні та управлінсько-процедурні).

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати проведеного дисертаційного дослідження організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві України, автором сформульовано наступні висновки, які розкривають основний зміст роботи, серед яких такі:

1. Виникнення та еволюція до рівня сучасного стану в різних державах комплексів взаємопов'язаних норм, які мають на меті регулювання суспільних відносин між державою, її органами або уповноваженими особами та громадянами, стали об'єктивним наслідком історичного розвитку державно-правових інститутів більшості країн світу. Прийняття в Україні у 2005 році кодифікованого нормативно-правового акту, що покликаний вирішувати спори у публічно-правових відносинах та подальша правотворчість у цій правовій сфері, наслідком чого стало утворення адміністративної юстиції України, як механізму державної регуляції вказаних суспільних відносин як в судовому (органами є адміністративні суди), так і в управлінському (органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи) провадженнях.

2. Встановлено, що визначення сутності і юридичної природи судового рішення в адміністративному судочинстві та його ролі у вирішенні публічно-правових спорів у сучасній адміністративній юстиції України та інших держав, потребують удосконалення. Особливої уваги потребує законодавчо закріплене поняття «судове рішення в адміністративному судочинстві», яке виглядає достатньо регламентованим тільки відносно його формальних ознак. Незважаючи на схожість теоретико-правових засад судових рішень у різних сферах юстиції України, адміністративне судочинство має свої специфічні риси у нормативній базі, у суб'єктах прийняття рішень, у видах цих рішень, їх формі та ін.

Запропонована авторська дефініція «судового рішення в адміністративному судочинстві», як правозастосовного акту реалізації судової влади, констатації та затвердження судом наявності чи відсутності правовідносин між сторонами та учасниками провадження у вигляді процесуального документу, в якому, відповідно до встановлених законом процедурних вимог, формулюється зміст спору про права чи правового спору та спосіб виконання акту судової влади.

3. Побудовано класифікацію судових рішень в адміністративному судочинстві за визначеними у дослідженні критеріями:

– за формою: постанова – рішення, яким суд вирішує спір по суті; ухвала – рішення, яким суд відкриває, зупиняє чи закриває провадження у справі, залишає позовну заяву без розгляду або приймає рішення щодо інших процесуальних дій та клопотань;

– за змістом пропонується поділяти судові рішення на: основні (такі, якими на підставі всієї сукупності матеріалів справи та іншої доказової інформації вирішуються вимоги адміністративного позову в цілому або приймаються рішення, що завершують у відповідній процедурній формі

«Підготовче провадження», «Судовий розгляд справи» та інші стадії) та допоміжні (такі, що спрямовані, наприклад, на вжиття заходів забезпечення адміністративного позову (ст. 117 КАС України), на проведення огляду доказів на місці (ст. 147 КАС України), на зберігання речових доказів (ст. 145-1 КАС України) та ін.);

- за функціональним призначенням – такі, що спрямовані на: перевірку позовних вимог і вирішення справи по суті; вжиття заходів щодо забезпечення всебічного, об'єктивного, повного та своєчасного розгляду справ;

- за часом їх прийняття у процесі розгляду адміністративної справи: початкові судові рішення (наприклад, про відкриття провадження у справі); рішення, що прийняті в ході судового розгляду адміністративної справи (наприклад, про призначення експертизи); кінцеві (підсумкові) рішення (наприклад, задоволення чи відмова в задоволенні позовних вимог);

- за процедурою прийняття судових рішень судові рішення в адміністративному судочинстві можна поділити на прийняті за результатами: судового розгляду, проведеного за участі сторін провадження; судового розгляду, проведеного без участі сторін провадження на підставі наявних доказів (письмове провадження);

- за суб'єктами, що уповноважені приймати судові рішення в адміністративному судочинстві: в адміністративному судочинстві законодавець, як і більшість теоретико-правових джерел, розподіляє такі рішення на постанови і ухвали:

- місцевих адміністративних судів;

- апеляційних адміністративних судів;

- Вищого адміністративного суду України;

- Верховного Суду України (за результатами перегляду судових рішень адміністративних судів після їх перегляду в касаційному порядку) (ст. 20 КАС України).

Система цих суб'єктів може змінитися з дня початку роботи Верховного Суду України у складі, визначеному Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (відповідно до п. п. 6, 7 Розділу XII Прикінцеві та перехідні положення в редакції від 02.06.2016 року) після прийняття рішення про це його Пленумом. Тоді суб'єктами прийняття судових рішень при розгляді публічно-правових спорів будуть:

- місцеві адміністративні суди та їх судді;

- апеляційні адміністративні суди та їх судді;

- Касаційний адміністративний суд України у складі Верховного Суду України.

4. Визначено, що специфічною ознакою прийняття рішення у правовій сфері, а тим більше конкретного судового рішення при здійсненні адміністративного судочинства, є необхідність встановлення справедливого і точного співвідношення між соціальною природою та змістом правовідносин, в площині яких треба прийняти рішення, і їх юридичною оцінкою.

Доведено, що механізм прийняття процесуального рішення суддею включає зовнішню структуру адміністративно-процесуальної діяльності

(процесуальна норма, адміністративно-процесуальна дія, нормативні вимоги, що ставляться до означеного судового рішення) та внутрішню структуру особистості судді (мотивація, означена мета, здатність приймати рішення). Врахування складного та суперечливого співвідношення між ними, а також психологічних аспектів прийняття судового рішення є невід'ємною складовою процесу його прийняття.

Встановлено спільні ознаки між процесами прийняття управлінських рішень та прийняття рішень суддями адміністративного судочинства. Так, до прийняття судового рішення (в тому числі і у адміністративному процесі), з нашої точки зору, цілком можливим є застосування характеристик та фундаментальних основ складного і багатостороннього процесу прийняття управлінських рішень, до яких відносяться:

- наявність цілого ряду стадій та операцій (при цьому, види і кількість стадій, які повинен пройти процес прийняття рішень, не можна назвати стабільними);

- залежність конкретного змісту кожного рішення від кваліфікації суб'єкта прийняття управлінського рішення, його стилю керівництва, рівня досконалості та культури керованої системи;

- усвідомлення суб'єктом управління сильних та слабких сторін кожного з розглядаємих варіантів прийняття рішення і процедури його виконання;

- обов'язкове урахування ресурсу інформації, повноважень, часу та інших складових для успішного прийняття конкретного рішення.

5. Надано визначення поняттю «прийняття судового рішення при здійсненні адміністративного судочинства» – це процес творчої розумової діяльності суддів, спрямований на законний, справедливий та своєчасний розгляд публічно-правових спорів, а також на виконання інших, визначених у чинному законодавстві завдань адміністративного судочинства, логічним результатом якого може бути різне за своїм значенням судове рішення, викладене у передбачених законом процесуальних формах (від «акту правосуддя», «персоніфікованого акту» і до запису в журналі судового засідання).

Встановлено, що в термінологічному аспекті «прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві України» має широке розуміння (процес розумової діяльності судді, що спрямований на вибір дії, яка дозволяє досягти поставленої мети, а також процесуальний акт фіксації зробленого вибору дії, або досягнення мети) та вузьке розуміння (прийняття рішення ототожнюється з самим рішенням, наприклад, під прийняттям рішення розуміється ухвала чи постанова).

Визначено, що адміністративному судочинству притаманна специфіка суб'єктів прийняття судових рішень, що зумовлена відсутністю досудового провадження, і тому рішення можуть прийматися тільки спеціальними суб'єктами – суддями та забезпечується прийняття саме судових рішень, а не процесуальних рішень, що можуть прийматися на досудових стадіях в інших видах процесуальних проваджень.

Аналіз правової природи та розуміння змісту термінів «прийняття судового рішення» та «ухвалення судового рішення» дозволив вважати їх дуже близькими, (синонімічними), однак «ухвалення» є більш притаманним лексиці судочинства, а «прийняття» – застосовується і в управлінській, і в судочинній діяльності, а також у буденному спілкуванні та взагалі є більш вживаним.

6. Сформульовано поняття «забезпечення прийняття рішення в адміністративному судочинстві», під яким розуміється вжиття адміністративним судом чи його суддею всього передбаченого законом комплексу дій та засобів, які дозволяють прийняти справедливе та неупереджене рішення по конкретному публічно-правовому спору, гарантують дотримання прав і свобод учасників та створюють можливості реального виконання такого судового рішення.

7. Визначено, що «захід забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві» – це спосіб, прийом чи засіб впливу, що спрямований на реалізацію закріплених в нормативно-правовій формі принципів та правил поведінки учасників адміністративно-процесуальної діяльності і має на меті забезпечення виконання вимог законодавця і суспільства до судових рішень при здійсненні адміністративного судочинства, а «заходи забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві» – це система способів, прийомів чи засобів впливу, застосування яких спрямовано на вирішення публічно-правового спору.

Пріоритетним є розуміння заходу як певної дії. Використання терміну «діяння» неточно характеризує поняття «захід», оскільки «діяння» передбачає наявність одного з двох компонентів – дії або бездіяльності, і важко уявити собі захід у вигляді бездії. Навіть тоді, коли при застосуванні терміну «захід» мається на увазі принципове правове положення або правова засада, вона розуміється і як діяльність, спрямована на встановлення та правове закріплення правила поведінки, і як реалізація цієї засади у певній формі, що теж завжди буде активним проявом поведінки суб'єктів (діяльністю). Саме тому, коли терміни «захід» і «правова засада» використовуються як синоніми, остання розглядається не як текст правової норми, а як комплекс дій, що пов'язані з створенням та реалізацією законодавчо закріпленого правила поведінки, який в цілому може відповідати термінологічному визначенню «...засіб для досягнення чогось...».

Система організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві представлена нами наступними чином:

– правові засади забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві;

– інші заходи, що спрямовані на забезпечення прийняття законних, обґрунтованих та справедливих судових рішень в адміністративному судочинстві України.

8. Визначено основні організаційно-правові заходи забезпечення прийняття судових рішень суддями адміністративних судів та схарактеризовано їх види, серед яких:

– заходи загально-правового характеру, які є способами та засобами реалізації впливу правових засад забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві, та закріплені в нормах Конституції України, міжнародного права, Законів України та Указів Президента України. Такі заходи в тому чи іншому обсязі забезпечують прийняття судових рішень суддями адміністративних судів всіх рівнів;

– заходи процедурно-управлінського забезпечення прийняття судових рішень спрямовані на реалізацію принципів положень чинного законодавства стосовно процесуального порядку прийняття та закріплення судових та управлінських (в межах адміністративних проваджень) рішень суддів адміністративних судів;

– заходи інформаційного забезпечення, метою яких є надання суду (чи судді), по конкретному публічно-правовому спору у зручному для застосування в процесі розгляду справи вигляді, достатнього обсягу відомостей та знань відносно нормативно-правової бази регулювання спору (від конституційних норм і до відомчих документів), результатів дослідження та узагальнення судової практики щодо визначеної категорії справ, даних статистики про судові провадження і результати розгляду справ про публічно-правові спори у судах, інформаційні ресурси центральних органів державної влади, міжнародно-правових аспектів нормативно-правового регулювання та судової практики при вирішенні публічно-правових спорів;

– заходи матеріально-технічного забезпечення, якими є способи або засоби реалізації нормативів та правил, спрямованих на фінансування суддів, витрати на створення та утримання приміщень судів, окремих кабінетів та робочих місць суддів, забезпечення їх необхідними для роботи засобами, транспортне обслуговування судів, державне страхування життя і здоров'я суддів, житлове та медичне забезпечення суддів та членів їх сімей, пенсійне забезпечення суддів та інші, направлені на забезпечення належного функціонування судової системи в цілому та адміністративного судочинства зокрема.

9. При порівнянні організаційно-правових заходів забезпечення прийняття судових рішень у існуючих моделях адміністративної юстиції зарубіжних країн і в адміністративному судочинстві України, встановлено, що при побудові останньої враховувався досвід організації та діяльності судів адміністративної юрисдикції Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини як держав, які найбільш близькі Україні по розумінню правових норм, структурі права, а також по системі і формам його джерел.

Існує ціла низка відмінностей у нормах та діяльності, що забезпечує адміністративне судочинство у країнах, де розгляд публічно-правових спорів віднесений до компетенції судів загальної юрисдикції.

Є також відмінності у способах та прийомах реалізації засад та принципів адміністративного судочинства при прийнятті судових рішень в окремих державах. Так, в країнах Європейського Союзу, а також Великобританії і США велика питома вага у вирішенні публічно-правових спорів належить правовому прецеденту, а в деяких країнах він виступає одним з провідних джерел права.

10.3 метою підвищення ефективності національного законодавства пропонуються зміни і доповнення до КАС України, що наблизило б вказані норми до рівня законодавчої бази сучасної європейської адміністративної юстиції, а саме

– частину 1 статті 25 КАС України, викласти наступним чином: «Усі питання, що виникають при судовому розгляді адміністративної справи колегією суддів вирішуються більшістю голосів суддів з обов'язковою вказівкою на персональне ставлення кожного судді до прийнятого рішення»;

– частину 3 статті 25 КАС України викласти у такій редакції «Суддя, не згідний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи, може письмово викласти свою окрему думку. Цей документ оголошується в судовому засіданні одразу ж після основного рішення, приєднується до справи і є відкритим для ознайомлення».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Бризгалова А. І. Поняття рішення в адміністративному судочинстві (історичний, термінологічний і теоретичний аспекти) // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2015. № 2 (1). С. 107–115.

2. Бризгалова А. І. Характеристика прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві // Судова апеляція. 2016. № 1. С. 37–45.

3. Бризгалова А. І. Основні правові засади забезпечення прийняття судового рішення при здійсненні адміністративного судочинства в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. № 5. С. 44–49.

Стаття у науковому фаховому виданні України,

включеному до міжнародних наукометричних баз даних:

4. Бризгалова А. І. Заходи забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві України та їх систематизація // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право». 2016. № 243. С. 155–164.

Стаття у науковому виданні іншої держави

5. Бризгалова А. І. Судебные решения в административном судопроизводстве Украины и меры обеспечения их принятия // *Legea si Viata*. 2016. № 12/2. С. 25–29.

Тези наукових доповідей:

6. Бризгалова А. І. Історичний аспект поняття судового рішення та його прийняття в адміністративному судочинстві // Верховенство права та правова держава: Міжнародна науково-практична конференція, м. Ужгород, 16–17 жовтня 2015 року: тези доповіді. Ужгород, 2015. С. 137–139.

7. Бризгалова А. І. Інформаційні аспекти забезпечення прийняття рішень адміністративними суддями України // Сучасні тенденції розвитку

національного законодавства: V Міжнародна науково-практична конференція з нагоди 15-річчя юридичного факультету, м. Київ, 4–5 листопада 2016 року: тези доповіді. К., 2016. С. 195–197.

АНОТАЦІЯ

Бризгалова А.І. Організаційно-правові заходи забезпечення прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2017.

Дисертаційне дослідження присвячено з'ясуванню сутності і юридичної природи заходів забезпечення прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві України. Для досягнення формування однотипного ставлення науковців та практиків до заходів забезпечення прийняття означених рішень і подальшого спрямування зусиль на їх науково-теоретичне та законодавче вдосконалення, досліджуються поняття «судові рішення», «прийняття судових рішень» та «система заходів забезпечення прийняття судових рішень» відносно адміністративної юстиції.

В історичному, термінологічному та теоретико-правовому аспектах розглядаються вказані вище поняття, встановлюється взаємозв'язки та співвідношення таких елементів системи забезпечувальних заходів, як їх організаційно-правові засади, інформаційне, матеріально-технічне (включаючи фінансове), процедурно-управлінське та інші види забезпечення.

Аналізується позитивний вплив європейських принципів адміністративного права і процесу, що посилюється у зв'язку з активізацією євроінтеграційного процесу в Україні, на вдосконалення законодавчого регулювання, законотворчої та науково-теоретичної діяльності, предметом якої є також і суспільні відносини у публічно-правовій сфері та забезпечення процесу вирішення публічно-правових спорів.

Автором визначаються критерії та систематизуються як заходи забезпечення прийняття рішень суддями при здійсненні адміністративного судочинства в Україні, так і окремі елементи системи заходів.

Ключові слова: адміністративне судочинство, судові рішення, прийняття судового рішення, забезпечення прийняття судового рішення, система заходів забезпечення адміністративна юстиція.

АННОТАЦИЯ

Брызгалова А. И. Организационно-правовые меры обеспечения принятия судебного решения в административном судопроизводстве. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое

право; информационное право. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2017.

Диссертационное исследование посвящено выяснению сущности и юридической природы мер обеспечения принятия судебных решений в административном судопроизводстве Украины. Для достижения формирования однотипного отношение ученых и практиков к мерам обеспечения принятия указанных решений и дальнейшего направления усилий на их научно-теоретическое и законодательное совершенствование, исследуются понятие «судебные решения», «принятие судебных решений» и «система мер обеспечения принятия судебных решений» в отношении административной юстиции.

В историческом, терминологическом и теоретико-правовом аспектах рассматриваются указанные выше понятия, устанавливаются взаимосвязи и соотношения таких элементов системы обеспечительных мер, как их организационно-правовые основы, информационное, материально-техническое (включая финансовое), процедурно-управленческое и другие виды обеспечения.

Анализируется положительное влияние европейских принципов административного права и процесса, который усилился в связи с активизацией евроинтеграционного процесса в Украине, на совершенствование законодательного регулирования, законотворческой и научно-теоретической деятельности, предметом которой является также и общественные отношения в публично-правовой сфере и обеспечения процесса решения публично-правовых споров.

Автором определяются критерии и систематизируются как меры обеспечения принятия решений судьями при осуществлении административного судопроизводства в Украине, так и отдельные элементы системы мер.

Ключевые слова: административное судопроизводство, судебные решения, принятия судебного решения, обеспечение принятия судебного решения, система мер обеспечения, административная юстиция.

ANNOTATION

Bryzghalova A. I. The organizational and legal measures to ensure the judicial decision-making at the administrative court. – The Manuscript.

The Dissertation on competition of a Scientific degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.07 Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2017.

The dissertation is dedicated to clarifying the essence and the legal nature of the measures of the judicial decision-making at the administrative court of Ukraine. To achieve the formation of the uniform attitude of scholars and practitioners to measures ensuring the adoption of the mentioned decisions and further focus of the efforts on their scientific and theoretical-legal improvements, they study the concept

of «court decisions», «court decision-making» and «system of measures to ensure court decision-making» relative to the administrative justice.

The chosen theme of the study covers a wide range of issues that are in one way or another connected with the study of historical and theoretical and legal problems of court decisions and their adoption, covering them in the scientific development of specialists of various procedural branches, defining the concepts of «decision-making» and «ensuring decision-making» in the science of management, as well as with the developments of the representatives of administrative-procedural science.

The above-mentioned concepts are considered from historical, terminological and theoretical-legal aspects. They establish relationships and correlations of the elements of the system of protective measures as their organizational-legal basis, informational, material and technical (including financial), administrative-procedural and other security.

The methodological basis of the dissertation research is a set of general scientific laws and categories of the theory of knowledge, as well as, due to the specific goals and objectives of the study, special-scientific methods.

They analyze the positive impact of the European principles of administrative law and procedure, which increased due to the intensification of European integration in Ukraine, on improvement of legal regulation, law-making, scientific and theoretical activity, which subject is public relations in the legal area and ensuring the legal procedure of the public disputes settlement.

The author defines criteria and systematizes both measures to ensure the decision-making by judges in the administrative justice in Ukraine, and some elements of the security.

The dissertation is performed by the competitor in person and is an independent development on the chosen topic. The main provisions, conclusions and proposals that determine the scientific novelty and are put forward in defense, are individually formulated and grounded by the competitor and reflected in seven scientific works.

Key words: administrative law, judicial decision-making, judicial decisions, ensuring the judicial decision-making, system of security measures, administrative justice.